

مدیریت محیط زیست

بر مبنای تصمیمات اجلاس‌های جهانی توسعه‌ی پایدار

از ریو (۱۹۹۲) تا ریو+۲۰ (۲۰۱۲)

تألیف و ترجمه

دکتر شاهین محمدنژاد

مهندس فاطمه عبادتی

سرشناسه: محمدنژاد، شاهین، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدیدآور: مدیریت محیط زیست بر مبنای تصمیمات اجلاس‌های جهانی توسعه‌ی
پایدار از ریو (۱۹۹۲) تا ریو+ ۲۰ (۲۰۱۲) / تألیف و ترجمه شاهین محمدنژاد، فاطمه عبادتی.
وضعیت نشر: مشهد، تالاب، ۱۳۹۲
مشخصات ظاهری: ۱۸۴ ص: جدول، نمودار.
فروست: نشر تالاب ۲۴: علوم محیط زیست ۲۴: آینده، پایداری، محیط زیست ۴.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۷۸-۰۳-۷
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
یادداشت: واژه‌نامه.

موضوع: محیط زیست -- مدیریت -- کنگره‌ها
موضوع: توسعه‌ی پایدار -- کنگره‌ها
شناسه‌افزوده: عبادتی، فاطمه، ۱۳۵۶ -
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۲ م ۳۷۴/۳۰۰ GH
رده‌بندی دیویی: ۳۶۳/۷۰۶۸۱
شماره کتابشناسی ملی: ۳۳۵۴۰۷۹

کتابخانه ملی ایران

مدیریت محیط زیست

بر مبنای تصمیمات اجلاس‌های جهانی توسعه‌ی پایدار: از ریو (۱۹۹۲) تا ریو+ ۲۰ (۲۰۱۲)
Environmental Management from RIO to RIO

تألیف و ترجمه: دکتر شاهین محمدنژاد؛ مهندس فاطمه عبادتی
با همکاری: لیتوگرافی گویالسنکر؛ چاپ معین؛ صحافی پارسیان
نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۲
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۷۸-۰۳-۷
قیمت: ۹۰۰۰ تومان
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه؛ وزیری: ۱۸۴ صفحه

© تمام حقوق چاپ و نشر این اثر محفوظ و در اختیار نشر تالاب است.
هرگونه چاپ و تکثیر از محتویات این کتاب بدون اجازه‌ی کتبی ممنوع است.
متخلفان به موجب قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.
مسئولیت صحت مطالب کتاب بر عهده‌ی مؤلفان است.

نشر تالاب، ناشر تخصصی علوم محیط زیست، HSE انرژی و توسعه‌ی پایدار
پست الکترونیک: info@wetlandpress.com
همراه: ۰۹۱۲۳۸۴۶۹۱۰

مراکز پخش:

پارسیان، تهران، میدان انقلاب، خیابان اردیبهشت، بالاتر از شهید لیاقتی‌نژاد، کوچه‌ی وحید، شماره ۱، واحد ۱، تلفن: ۶۶۹۶۴۱۶۴
کتابیران، تهران، میدان انقلاب، خیابان کارگر شمالی، خیابان نصرت، خیابان دکتر قریب، نرسیده به فرصت شیرازی، پلاک ۷
تلفن: ۱۵-۶۶۵۶۶۵۱۰ وب‌سایت: www.ketabiran.ir
دانشیران، تهران، میدان انقلاب، خیابان اردیبهشت، نبش خیابان وحید نظری، پلاک ۱۴۲، تلفن: ۶۶۴۰۰۲۲۰

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار مؤلفین
۸	راجع به مؤلفین
۹	فصل اول: مروری بر تاریخچه نشست‌های مهم محیط زیستی تا اجلاس جهانی ریو + ۲۰
۱۹	فصل دوم: بیانیه کنفرانس سازمان ملل متحد درباره‌ی انسان و محیط زیست (استکهلم - ۱۹۷۲)
۲۵	فصل سوم: بیانیه کنفرانس سازمان ملل متحد درباره‌ی محیط زیست و توسعه (ریو دو ژانیرو - ۱۹۹۲)
۳۱	فصل چهارم: سرفصل‌های دستور کار ۲۱ (منشوری برای قرن آینده) (ریو دو ژانیرو - ۱۹۹۲)
۴۷	فصل پنجم: اهداف توسعه‌ی هزاره (MDG's) (۲۰۰۰)
۵۱	فصل ششم: بیانیه اجلاس جهانی توسعه‌ی پایدار (آفریقای جنوبی - ژوهانسبورگ، ۲۰۰۲)
۵۷	فصل هفتم: مطالعه‌ی روند مصرف و بهره‌وری منابع پایه در ۲۵ سال اخیر
۵۷	۱-۷. مقدمه
۶۰	۲-۷. متدولوژی و منابع اطلاعاتی
۶۲	۳-۷. نتایج
۶۲	۱-۳-۷. استخراج مواد
۶۴	۲-۳-۷. تجارت مواد
۷۰	۳-۳-۷. مصرف مواد
۷۹	۴-۳-۷. بهره‌وری مواد
۸۵	۵-۳-۷. مصرف مواد و انتشار CO ₂
۸۶	۴-۷. بحث و نتیجه‌گیری
۸۶	۱-۴-۷. استخراج، تجارت و مصرف مواد
۸۷	۲-۴-۷. بهره‌وری منابع
۸۸	۳-۴-۷. پروفیل فیزیکی اقتصادهای نوظهور
۸۹	۴-۴-۷. پرسش‌هایی که در مطالعات آتی پاسخ داده می‌شوند
۹۱	فصل هشتم: نگاهی به فرصت‌ها و چالش‌های توسعه‌ی صنعتی پایدار از ریو تا ریو + ۲۰
۹۱	۱-۸. مقدمه
۹۳	۲-۸. چالش‌های توسعه‌ی صنعتی پایدار
۹۳	۱-۲-۸. تغییر آب و هوا و سایر تهدیدات زیست‌محیطی جهانی
۹۵	۲-۲-۸. تجارت و محیط زیست
۹۶	۳-۲-۸. صنعت خدمات محیط زیستی
۹۹	۴-۲-۸. بحران اقتصادی و سرمایه‌گذاری‌های کنونی
۱۰۰	۳-۸. فرصت‌ها برای بهبود عملکرد محیط زیستی صنایع در کشورهای در حال توسعه
۱۰۰	۱-۳-۸. جداسازی مصرف منابع از تولید
۱۰۲	۲-۳-۸. کاهش پیامدهای صنایع بر روی محیط زیست
۱۰۳	۳-۳-۸. سهم استانداردهای زیست‌محیطی در بازار جهانی
۱۰۴	۴-۸. نقش انجمن‌های کمک‌توسعه‌ای
۱۰۷	۵-۸. ابتکار عمل سازمان توسعه‌ی صنعتی ملل متحد (UNIDO) در خصوص صنعت سبز
۱۰۷	۱-۵-۸. کانون تمرکز ابتکار عمل صنعت سبز

۱۰۷	۸-۵-۱. حذف کمیودها در چارچوب قانونی
۱۰۸	۸-۵-۲. حذف کمیودها در سیستم حمایتی
۱۰۸	۸-۵-۳. حذف کمیودهای علمی و مهارتی در بخش صنعت
۱۰۹	۸-۵-۲. استراتژی‌های کلی UNIDO
۱۰۹	۸-۵-۲-۱. معرفی ابتکار عمل صنعت سبز
۱۱۰	۸-۵-۲-۲. اقدامات مبتنی بر چارچوب اجرایی بیانیه‌ی مانیل
۱۱۰	۸-۵-۲-۳. سایر فعالیت‌های مستمر
۱۱۳	فصل نهم: آینده‌ای که می‌خواهیم: بیانیه‌ی کنفرانس ملل متحد درباره‌ی توسعه‌ی پایدار (ریودوژانیرو - ۲۰۱۲)
۱۱۳	۱. دیدگاه مشترک
۱۱۵	۱۱. تجدید تعهدات سیاسی
۱۱۵	الف. تأکید مجدد بر اصول ریو و برنامه‌های اقدام پیشین
۱۱۶	ب. افزایش یکپارچگی، اجرا و انسجام
۱۲۰	ج. مشارکت گروه‌های اصلی و سایر دست‌اندرکاران
۱۲۲	۱۱۱. اقتصاد سبز در بستر توسعه‌ی پایدار و فقرزدایی
۱۲۶	۱۷. چارچوب ساختاری توسعه‌ی پایدار
۱۲۶	الف. تقویت ابعاد سه‌گانه‌ی توسعه‌ی پایدار
۱۲۷	ب. تقویت ترتیبات بین‌دولتی برای توسعه‌ی پایدار
۱۳۰	ج. رکن محیط زیست در بستر توسعه‌ی پایدار
۱۳۱	د. مؤسسات مالی بین‌المللی و فعالیت‌های عملیاتی سازمان ملل متحد
۱۳۳	ه. سطوح منطقه‌ای، ملی، زیرملی و محلی
۱۳۴	۱۷. چارچوبی برای اقدام و پیگیری
۱۳۴	الف. موضوعات ریشه‌ای و مباحث بین‌بخشی
۱۶۱	ب. اهداف توسعه‌ی پایدار
۱۶۳	۱۷. تمهیدات اجرایی
۱۶۳	الف. سرمایه‌گذاری
۱۶۷	ب. فناوری
۱۶۸	ج. ظرفیت‌سازی
۱۶۹	د. تجارت
۱۶۹	ه. مرکز ثبت تعهدات
۱۷۱	فصل دهم: تصمیمات کلیدی در نشست ریو+۲۰
۱۷۱	۱۰-۱. مقدمه
۱۷۳	۱۰-۲. موضوعات اصلی در نشست ریو+۲۰
۱۷۳	۱۰-۲-۱. تجدید تعهدات سیاسی
۱۷۳	۱۰-۲-۲. اقتصاد سبز
۱۷۴	۱۰-۲-۳. اهداف توسعه‌ی پایدار
۱۷۶	۱۰-۲-۴. چارچوب ساختاری توسعه‌ی پایدار
۱۷۷	۱۰-۵. ابزارهای اجرایی (تأمین سرمایه و انتقال تکنولوژی)
۱۷۹	واژه‌نامه‌ی فارسی به انگلیسی
۱۸۰	واژه‌نامه‌ی انگلیسی به فارسی
۱۸۳	برخی سایتهای مفید مربوط به مدیریت محیط زیست
۱۸۳	منابع

پیشگفتار مؤلفین

پیش از دو قرن است که توسعه‌ی صنعتی و تأمین نیازهای مختلف بشر توسط صنعت، مورد توجه سرمایه‌گذاران و اغلب مردم در کشورهای فاقد شکوفایی اقتصادی قرار دارد و ایشان پاسخ‌های سؤالات را برای نیل به زندگی بهتر، هر توسعه‌ی صنعتی خلاصه می‌کنند. از سوی دیگر توانمندی بشر برای کنترل بیماری‌های مهلک سبب افزایش جمعیتی شده است که برای تأمین نیازهای اولیه و حیاتی خود نیز با چالش مواجه می‌باشند. علاوه بر آن، همگونی نبودن ساختار زمین‌شناسی و اقلیم در سطح زیست‌کره، موجب توزیع غیریکنواخت منابع پایه گردیده و این مهم در کشور پهناور و چند اقلیمی ایران، سبب بروز تنش‌های طبیعی مختلفی در روند زندگی و توسعه‌ی صنعتی گردیده است.

بر این اساس، از حدود پنجاه سال پیش دانشمندان و تحلیل‌گران جهانی به ضرورت تداوم حیات در زیست‌کره توجه نموده و با نگارش کتاب‌هایی همچون بهار خاموش در سال ۱۹۶۲ زنگ خطر را به صدا درآورده‌اند. برگزاری اجلاس محیط زیست انسانی در ۱۹۷۲ در استکهلم و تشکیل برنامه‌ی محیط زیست ملل متحد (UNEP)، تشکیل کمیسیون محیط زیست و توسعه در ۱۹۸۲، انتشار گزارش برنتلند در ۱۹۸۷، برگزاری اجلاس جهانی زمین در ریو ۱۹۹۲ و تدوین و انتشار دستور کار ۲۱، انتشار اهداف توسعه‌ی هزاره در سال ۲۰۰۰، برگزاری اجلاس توسعه‌ی پایدار در ژوهانسبورگ ۲۰۰۲، سومین اجلاس جهانی تغییر آب و هوا در کپنهاگ ۲۰۰۹ و برگزاری اجلاس جهانی بیست سال پس از ریو با نام ریو+۲۰ در ۲۰۱۲ و صدها اجلاس، کنوانسیون، پروتکل و همکاری بین‌المللی دیگر، نشان از افزایش جدی نگرانی جامعه‌ی جهانی برای حفاظت از کره‌ی زمین و ساکنین آن دارد. لذا، این اثر به مرور و در مواردی به تحلیل اسناد مهم مرتبط با این موضوع می‌پردازد.

مؤلفین امیدوارند این کتاب مورد استفاده‌ی سیاست‌گذاران، تصمیم‌سازان، مدیران، کارشناسان و افراد مرتبط با حوزه‌ی مدیریت کلان و خرد محیط زیست و همچنین دانشجویان و پژوهشگران حوزه‌ی مدیریت و مهندسی محیط زیست قرار گیرد.

در پایان از همکاری ارزنده نشر تالاب که زحمت چاپ کتاب را عهده‌دار شدند، تقدیر می‌شود. همچنین خوانندگان گرامی می‌توانند سؤالات، پیشنهادها و ایرادات احتمالی را برای پاسخگویی، بررسی و تصحیح در چاپ‌های بعدی به پست الکترونیک mohammadnejads@gmail.com ارسال فرمایند.

و هر چه هست از آن خداست.

دکتر شاهین محمدنژاد؛ مهندس فاطمه عبادتی

راجع به مؤلفین

شاهین محمدنژاد از سال ۱۳۷۵ در دفتر امور محیط زیست، بهداشت و ایمنی وزارتخانه‌های ادغامی در وزارت صنعت معدن و تجارت در سمت‌های مختلف کارشناسی و مدیریتی مشغول به کار بوده است. او فارغ‌التحصیل مهندسی شیمی بالایش نفت از دانشگاه تهران، کارشناسی ارشد مهندسی عمران محیط زیست از دانشگاه صنعتی شریف و دکترای مهندسی محیط زیست از دانشگاه تهران و عضو انجمن ارزیابی محیط زیست ایران، انجمن مهندسان شیمی ایران، انجمن مدیریت سبز ایران، انجمن دانش‌آموختگان سازمان بهره‌وری آسیایی و عضو هیأت علمی ماهنامه‌ی تازه‌های انرژی و مدیر مسئول فصلنامه‌ی صنعت انرژی و محیط زیست می‌باشد.

وی بیش از ده سال عضو کمیته‌ی ملی توسعه‌ی پایدار و همچنین عضو کارگروه و کمیته‌های مختلف تخصصی مدیریت و مهندسی محیط زیست از قبیل کارگروه ملی مدیریت پسماندها، کارگروه ملی تغییر آب و هوا، کارگروه ملی کاهش آلودگی هوای کلانشهرها، کارگروه ملی آموزش محیط زیست و کارگروه ملی بررسی گزارش‌های ارزیابی محیط زیست و همچنین کمیته‌ی راهبری آلاینده‌های آلی مقاوم، کمیته‌ی راهبری بهره‌وری سبز و کمیته‌ی انسان و کره‌ی مسکون یونسکو بوده است. تاکنون بیش از ده مقاله با تأییدیه‌ی بین‌المللی ISI و علمی پژوهشی، ده‌ها مقاله‌ی تخصصی و بیش از ده عنوان کتاب توسط وی و با همکاری متخصصین و نخبگان علمی کشور منتشر شده است.

فاطمه عبادتی از سال ۱۳۸۳ در دفتر امور محیط زیست، بهداشت و ایمنی وزارتخانه‌های ادغامی در وزارت صنعت معدن و تجارت در سمت کارشناس محیط زیست مشغول به کار بوده است. او فارغ‌التحصیل رشته مهندسی منابع طبیعی- محیط زیست از دانشگاه تهران و کارشناسی ارشد همین رشته از دانشگاه تربیت مدرس است و عضو انجمن ارزیابی محیط زیست ایران می‌باشد.

وی در کمیته‌های کاری مرتبط با تغییر آب و هوا و توسعه‌ی پایدار در وزارتخانه و به‌عنوان نماینده دفتر در سازمان حفاظت محیط زیست و سایر وزارتخانه‌های ذی‌ربط، حضور فعال و ارزنده‌ای داشته است. تاکنون چندین مقاله‌ی تخصصی و پژوهشی و همچنین دو جلد کتاب در حوزه‌ی تغییر آب و هوا به قلم وی و یا با همکاری سایر متخصصین منتشر شده است.